

Hieronim Sierński

BIBLIOGRAFIA PIŚMIENICTWA O PIWNICY POD BARANAMI

CZĘŚĆ II

Wszystkie ważne i istotne dla kultury wydarzenia i zjawiska cieszą się zazwyczaj żywym zainteresowaniem prasy i mediów i stosunkowo szybko zostają opisane i rozreklamowane. Tak też było i w przypadku powstałej w 1956 r. Piwnicy Pod Baranami. Już u zarania wszelkie jej poczynania były na wszelkie sposoby opisywane i komentowane w prasie. Co tu kryć, spotkała się z dużym zainteresowaniem, życzliwością i sympatią. O ile zainteresowanie prasowe było natychmiastowe i trwałe, to na publikacje szersze, bardziej dogłębne i trwałe trzeba było stosunkowo długo czekać.

Publikacja niniejsza stanowi próbę zebrania i omówienia piśmiennictwa zwanego – książkowego – o tym legendarnym kabarecie. Ze względu na charakter pracy będzie miała ona formę bibliografii. Jest to pierwsza próba zebrania i omówienia tego tematu. Przygotowując tę pracę, dostosowuję się do wszystkich

wymogów przewidzianych w metodyce bibliografii. Jako że przedmiotem opracowania jest tylko jedno zagadnienie, jest to bibliografia specjalna; kompletna – rejestruje wszystkie materiały zwarte dotyczące tego zagadnienia; prymarna – gdyż wszystkie opisy sporządzone zostały z autopsji; i adnotowana – gdyż zawiera krótkie informacje o zawartości i są one dość subiektywne. Gdy chodzi o jej charakter wydawniczo-formalny, przedstawione zostaną tylko wydawnictwa zwarte. Dla łatwego zidentyfikowania poszczególnych pozycji i ułatwienia poszukiwania ich w bibliotekach, każda z nich zawiera pełny opis bibliograficzny, spełniający kryteria normatywne.

Ilość zebranego materiału pozwala na stworzenie kilku działów. W dziale pierwszym zamieszczone zostały materiały dotyczące Piwnicy Pod Baranami jako zjawiska artystycznego i jej historii. W dziale drugim zamieszczone są biografie artystów, w części A – ich biografie zbiorowe, a w części B – indywidualne. W dziale trzecim prezentowane są publikacje

autorskie poszczególnych artystów, ale tylko pozycje wykonywane i prezentowane w Piwnicy. W ostatnim, czwartym dziale – *varia* – znalazły się publikacje omawiające inne wydarzenia, w których przy okazji pojawiają się również treści związane z Piwnicą. W obrębie poszczególnych działów materiał przedstawiony został w układzie chronologicznym oraz alfabetycznym, poczynając od pozycji najstarszych. Ze względu na rozbudowaną warstwę treściową przy każdej z omawianych pozycji świadomie pomijam numerację. Z kronikarskiego obowiązku podaję, że w niniejszej pracy zaprezentowanych zostało 220 publikacji.

Stosownie do możliwości „Piosenki” zaistniała potrzeba sukcesywnego zamieszczania na łamach periodyku poszczególnych części bibliografii. W ubiegłorocznym numerze zamieszczona została część I omawiająca działalność Piwnicy Pod Baranami. W obecnym numerze – część II. Jednocześnie bardzo ograniczyłem adnotacje przy większości publikacji.

II BIOGRAFIE ARTYSTÓW

A. Biografie zbiorowe

W dziale tym przedstawione są publikacje poświęcone piwnicznymi artystom. W części A zamieszczone są opracowania prezentujące większą liczbę artystów, a część B zawiera te omawiające dokonania konkretnych osób. W kilku wypadkach będą to publikacje autobiograficzne.

Krzemień Teresa: Znajomi nieznajomi. Wyd. 2 zm. i rozszerz. Warszawa: Czytelnik, 1978, 369 s., fot.

Cykl wywiadów ze znanymi osobowościami życia artystycznego. Wśród rozmówców są:

Ewa Demarczyk, Andrzej Wajda, Kazimierz Wiśniak i Krystyna Zachwatowicz.

Poprawa Jan: Gwiazdy z Krakowa : osobistego przewodnika część pierwsza. Kraków: Oficyna Cracovia, 1996, s. 47–52, 87–100, fot.

Autor jest znanym publicystą i krytykiem muzycznym, bardzo mocno zakorzenionym w animacji polskiej piosenki, zwłaszcza poetyckiej i studenckiej. Doskonale znając środowisko artystyczne Krakowa, bez problemu wybrał dziewięć postaci, które uważał za najbardziej interesujące w piosenke. Z satysfakcją w tym gronie widzi się wielką damę polskiej piosenki Ewę Demarczyk i Piotra Skrzyneckiego, czyli artystów Piwnicy Pod Baranami. Autor w przystępny sposób przybliżył dokonania tych dwojga, jakże ważnych nie tylko dla Krakowa artystów. Poza tym wiele ciepłych słów poświęcił i Piwnicy: *Szczególnym ewenementem „Piwnicy pod Baranami” jest też skupienie w niej wielu wspaniałych kompozytorów, dla chleba i na co dzień specjalizujących się w muzyce filmowej czy teatralnej. Zbigniew Raj czy Zbigniew Preisner nie tylko piszą piosenki dla swych kabaretowych kolegów, ale sami chętnie występują jako aktorzy i piosenkarze. Zygmunt Konieczny często akompaniuje w kabarecie. Pojawiają się (osobiście i przez swoje utwory) Jan Kanty Pawluśkiewicz, Stanisław Radwan, Andrzej Zarycki i inni, młodszy...¹*

Rozmowy o radiu : 70 lat – Polskie Radio Kraków, rok założenia 1927. Pod red. Diany Poskuty-Włodek. Kraków: Polskie Radio : „Antykwą”, 1997, 256 s., fot.

W jubileuszowym wydawnictwie zamieszczono wiele rozmów-wywiadów z osobami, które odcisnęły swój ślad w dziejach PR Kraków.

W tym elitarnym gronie znaleźli się piwniczanie: Zygmunt Konieczny, Piotr Skrzynecki, Marek Pacuła oraz Krystyna Zachwatowicz i Andrzej Wajda.

Tymański Władysław: Kto jest kim w Krakowie : lokalne władze, urzędy, instytucje, środowiska : edukacja, zatrudnienie, pozycja zawodowa, działalność polityczna i społeczna, sympatie polityczne, rodzina, rozrywki i upodobania (dane z 1999 roku). Wyd. 2. Kraków: Krakowska Agencja Informacyjna, 2000, 414 s.

Publikacja ta jest pokłosiem ankiety „Kto jest kim w Krakowie?”. Znajduje się tutaj 500 nazwisk luminarzy życia społecznego, a wśród nich ludzie kultury i sztuki, w tym liczna grupa piwniczian.

Pieśń nad pieśniami : artyści na trzecie tysiąclecie. Red. Tomasz Balon-Mrocza i in. Kraków: Dom Wydawniczy „Rafael”, 2001, 76 s., fot.

Tytuł książki zaczerpnięty jest z jednej z ksiąg biblijnych. Księgi będącej wręcz symbolem związku wiary ze sztuką poetycko wyrażonych poprzez to, co w życiu najważniejsze – Miłość. Pozycja ta to coś więcej niż liczny zbiór wywiadów czy składanka wielu piosenek, unosi się tutaj przesłanie na nowe tysiąclecie. Do książki dołączona była płyta, na której zaśpiewali wszyscy jej bohaterowie. Z Piwnicy i jej kręgu są tutaj: Marek Bałata, Marek Grechuta, Zygmunt Konieczny, Ola Maurer, Grzegorz Turnau, Zbigniew Wodecki, Jacek Wójcicki i Jacek Zieliński.

Adrjański Zbigniew: Kalejdoskop estradowy: leksykon polskiej rozrywki 1944–1989 : artyści, twórcy, osobistości. Warszawa: Dom Wydawniczy Bellona, 2002, 552 s., fot.

Książka zawiera biogramy artystów estrady, stosunkowo dużo osób z kręgów piwnicznych.

Ginał Adrianna, Szulc Anna: Stacja Kraków. Warszawa: Wydawnictwo „Prószyński i S-ka”, 2004, 128 s., fot.

Na książkę składają się dwa tuziny portretów nietuzinkowych, wybitnych, znanych, a czasem po prostu oryginalnych i zabawnych krakowian. Jako pierwszego przedstawiono Piotra Skrzyneckiego, a bezpośrednio za nim prze-myka cała grupa osób z kręgu Piwnicy: Anna Dymna, Zofia Żak, Zygmunt Konieczny, Jerzy Bożyk, Grzegorz Turnau, Andrzej Wajda, Krzysztof Penderecki, Sławomir Mrożek i Jan Nowicki.

Dzień Polski Europejskiego Festiwalu Muzyki Filmowej w ramach cyklu prezentacji Polski Dom. Warszawa: Urząd Miasta Stołecznego Warszawy, 2005, 12 s., fot.

25 sierpnia 2005 r. odbył się w Warszawie Pierwszy Europejski Festiwal Muzyki Filmowej. Cykl siedmiu festiwalowych spotkań zaplanowano na siedem prezentacji muzyki filmowej w ciągu następnych lat. Cykl ten otworzył „Dzień Polski”, będący uhonorowaniem twórczości 11 polskich kompozytorów muzyki filmowej, którzy zostali wyróżnieni międzynarodowymi nagrodami. W gronie tym znaleźli się: Krzesimir Dębski, Jan A.P. Kaczmarek, Bronisław Kaper, Wojciech Kilar, Krzysztof Komeda, Zygmunt Konieczny, Abel Korzeniowski, Michał Lorenc, Zbigniew Preisner, Stanisław Syrewicz i Michał Urbaniak. Specjalnie na ten festiwal została przygotowana publikacja, w której znalazł się szczegółowy program oraz biogramy tych artystów, a wśród nich oczywiście Zygmunta Koniecznego i Zbigniewa Preisnera.

Ginał Adrianna, Szulc Anna: Krakowscy czarodzieje. Warszawa: Wydawnictwo „Prószyński i S-ka”, 2006, 144 s., fot.

Autorki i tym razem przygotowały 24 portrety znanych i uznanych krakowian i zanurzają się

¹ Poprawa J., *Gwiazdy z Krakowa. Osobistego przewodnika część pierwsza*, Kraków 1996, s. 9–10.

w meandry miasta. W poznawaniu jego klimatu pomagają również piwnicznianie: Agnieszka Chrzanowska, Michał Zabłocki, Zbigniew Wodecki, Jacek Wójcicki i Anna Szałapak.

Rabiański Radosław: Krakowska scena muzyczna : encyklopedia : piosenka, jazz, rock, heavy metal, muzyka alternatywna, hip-hop, muzyka klubowa. Kraków: Musica Iagellonica, 2006, 288 s., fot.

W części poświęconej piosence zaprezentowano dokonania artystów z kabaretu. Są tam: Alosza Awdiejew, Agnieszka Chrzanowska, Beata Czernecka, Leszek Długosz. Marek Grechuta, Tamara Kalinowska, Piotr Kubowicz, Aleksandra Maurer, Janusz Radek, Beata Rybotycka, Joanna Sowińska, Basia Stępnia-Wilk, Anna Szałapak, Dorota Ślęzak, Grzegorz Turnau, Ewa Wnukowa, Zbigniew Wodecki, Jacek Wójcicki, Leszek Wójtowicz, Halina Wyrodek i Szymon Zychowicz. Dzięki tej publikacji można w encyklopedycznej dawce poznać ich dokonania.

Rodzina STU : pokrewieństwa z wyboru : 1966–2006. [Kom. red. Edward Chudziński et al.]. Kraków: Teatr STU, [2006], 304 s., fot.

Jest to album przygotowany na 40-lecie słynnego Teatru STU. W skróconej wersji została przedstawiona historia teatru oraz najsłynniejsi artyści z nim związani. Oczywiście, że są tam również osoby związane z Piwnicą: Marek Grechuta, Tadeusz Kwinta, Jan Kanty Pawлуśkiewicz, Beata Rybotycka, Halina Wyrodek i Miki Obłoński.

Tyszkiewicz Jan: Gwiazdy i melodie. [Na okładce i stronie tytułowej pod nazwiskiem autora: Artystokrata bez krawata]. Warszawa: Wydawnictwo Nowy Świat, 2006, 328 s., fot.

Wspomnienia i wywiady znanego dziennikarza Radia Wolna Europa. Wśród bohaterów

książki znaleźli się: Zbigniew Wodecki, Beata Rybotycka i Jacek Wójcicki.

Krupiński Waław: Głowy piwniczne. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2007, 286 s., fot.

Autorem książki jest znany krakowski dziennikarz, krytyk, recenzent i szef działu kultury „Dziennika Polskiego”, od lat zaprzyjaźniony z Piwnicą. Przez wiele lat wszelkie artykuły i materiały dotyczące tego kabaretu wychodziły spod jego pióra. Publikacja ta jest pokłosiem serii artykułów o piwnicznych artystach i została przygotowana w jubileuszowym roku 50-lecia działalności kabaretu. Publikacja ta to rozmowy Waława Krupińskiego z legendarnymi artystami. Jest dokładnie 25 „piwnicznych głów”: Kazimierz Wiśniak, Tadeusz Kwinta, Barbara Nawratowicz, Miki Obłoński, Mieczysław Święcicki, Zygmunt Konieczny, Andrzej Warchał, Leszek Długosz, Zbigniew Paleta, Marek Pacuła, Ola Maurer, Piotr Ferster, Ewa Wnukowa, Bogdan Micek, Halina Wyrodek, Zbigniew Preisner, Anna Szałapak, Jan Kanty Pawлуśkiewicz, Leszek Wójtowicz, Kazimierz Madej, Zbigniew Raj, Jacek Wójcicki, Grzegorz Turnau, Beata Rybotycka i Piotr Skrzynecki to bohaterowie tej opowieści. Opowiadają o swojej Piwnicy Pod Baranami – niezwykłym miejscu Krakowa. Wyłania się Piwnica, jakiej jeszcze nie znać... To historia miejsca opisana poprzez losy niezwykłych ludzi, przez jej artystów. Pełno tu anegdot, humoru, niekiedy osobistych wspomnień. Książkę wzbogacają teksty piosenek i monologów, zdjęcia i rysunki piwnicznych artystów, w tym niepublikowane nigdy wcześniej rysunki Grzegorza Turnau. Ogromne i życzliwe zainteresowanie tą publikacją spowodowało, że na 60-lecie kabaretu ukazało się kolejne wydanie.

Krupiński Waław: Głowy piwniczne. Wyd. 2. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2016, 300 s., fot.

Z racji jubileuszu wydanie to zostało wzbogacone o jakże wymownie zatytułowany wstęp *Inny to już dziś kabaret*. Możemy tutaj znaleźć następujące rozważania: *Dziś naturalnie inny to już kabaret. Nie tylko dlatego, że bez Piotra Skrzyneckiego, który zmarł w kwietniu 1997 roku, nie tylko dlatego, że z innych osób złożony, chociaż są w nim wciąż ci, którzy występowali w pionierskim okresie: Tadeusz Kwinta, jeden z założycieli; Mieczysław Święcicki, legendarny Książę Nastroju, co to przyprowadził do Piwnicy Zygmunta Koniecznego; Miki Obłoński, który debiutował w kabarecie w czerwcu 1959 roku. A Piwnica śpiewa nadal: „Na naszej wyspie / żyjemy wszyscy / śliczni i czyści”².*

Wielki śpiewnik Agnieszki Osieckiej. T. 7. Krakowskie anioły. Red. Agata Passent, Jan Borkowski. Muzyka Marka Grechuty, Zygmunta Koniecznego, Ewy Korneckiej, Grzegorza Turnau, Andrzeja Zaryckiego. Warszawa: Fundacja Okularnicy Imienia Agnieszki Osieckiej: Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 2007, 205 s., faks., fot., nuty.

Węgiel Marta: Portrety nie tylko filmowe. Warszawa: Wydawnictwo „Prószyński i S-ka”, 2008, 248 s., fot.

Książka ta to oryginalny zbiór sylwetek wybitnych polskich artystów widzianych oczami Marty Węgiel. Wśród rozmówców są m.in. Stanisław Radwan i Piotr Skrzynecki, a także osoby z kręgów piwnicznych: Sławomir Mrożek, Jan Nowicki i Józef Opalski „Żuk”.

Traczyk Michał: Poezja w piosence : od Tuwima do Świetlickiego. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2009, s. 53–71, 101–138.

W publikacji tej autor skoncentrował się nad zagadnieniem „poezja śpiewna”, wszak zjawisko to wyszło z kabaretu Piwnica Pod Baranami. W dziale *Poeci wobec piosenki* koniecznie trzeba zwrócić uwagę na zagadnienia: Ewa Lipska, Leszek Długosz. Ewa Lipska co prawda z Piwnicą nie jest związana, ale w tej części szeroko analizowany jest jej tomik *Serca na rowdach*. Poezja ta zrobiła tak wielkie wrażenie na Annie Szałapak, że nagrała płytę pod tym samym tytułem, a muzykę napisał m.in. Andrzej Zarycki. W dalszej części dużo miejsca poświęcono dokonaniom Leszka Długosza i tutaj pojawiło się określenie „raczej autor śpiewający niż piosenkarz”. Kolejnym zagadnieniem poruszonym w tej książce jest dział *Kompozytorzy wobec poezji*. W części tej jeden z podrozdziałów zatytułowany jest *Wobec romantycznego dziedzictwa. Zygmunt Konieczny*, a następny *W kręgu impresjonistycznych inspiracji. Marek Grechuta*. Pierwszy z przedstawionych – Zygmunt Konieczny – jest ojcem piosenki poetyckiej, a Marek Grechuta śpiewał głównie poezję, często w Piwnicy Pod Baranami. Jako że praca ta ma charakter pracy naukowej, analitycznej, z radością trzeba podkreślić bardzo rozbudowany warsztat naukowy, przypisy i niezwykle obszerną bibliografię.

Moczulski Leszek A.: Cała jesteś w skowronkach i inne piosenki oraz pieśni z muzyką krakowskich kompozytorów. Kraków: Śródmiejski Ośrodek Kultury, 2013, 238 s., fot.

W tomie są utwory, do których muzykę skomponowali: Jan Kanty Pawлуśkiewicz, Marek Grechuta, Grzegorz Turnau, Zbigniew Wodecki, Andrzej Zarycki, Andrzej Zieliński i Jacek Zieliński.

C.d.n. w kolejnych numerach „Piosenki”.

² Krupiński W., *Głowy piwniczne*, Kraków 2016, s. 5.